

ESTETIK (KOSMETIK) JARROHLIKNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA
TIBBIYOTDAGI O'RNI

Saidova Oysha Abduhalimovna

*Kokand University Andijan filiali Tibbiyot fakulteti
davolash yo'nalishi 25-06 guruh talabasi*

Annotatsiya: *Estetik yoki kosmetik jarrohlik — bu tashqi ko'rinishni yaxshilash, yoshni saqlash va insonning o'ziga ishonchini oshirishga qaratilgan tibbiyot sohasi bo'lib, hozirgi davrda tibbiyotning eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Ushbu maqolada estetik jarrohlikning tarixiy rivojlanishi, asosiy yo'nalishlari, turlari, jarrohlik va nojarrohlik usullari, shuningdek, etik va psixologik jihatlarini tahlil qilinadi. Estetik amaliyotlar orasida burun, lab, ko'krak, qovoq, teri, va tana shakllarini o'zgartirish operatsiyalari keng tarqalgan. Maqolada, shuningdek, kosmetik jarrohlikning bemor ruhiyatiga ta'siri, zamonaviy texnologiyalar (laser, filler, botulin toksin, liposaksiya) roli hamda xavfsizlik va rehabilitatsiya muammolari yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *Estetik jarrohlik, kosmetik operatsiya, plastik jarrohlik, go'zallik, psixologik ta'sir, tibbiyot.*

Annotation: *Aesthetic or cosmetic surgery is a medical field aimed at improving physical appearance, maintaining youth, and increasing self-confidence. It has become one of the fastest-growing areas of modern medicine. This article discusses the historical development, main directions, and types of aesthetic surgery, as well as surgical and non-surgical methods. The ethical and psychological aspects of cosmetic interventions are also analyzed. Common procedures include nose reshaping, lip and breast augmentation, eyelid correction, and body contouring. The paper highlights the influence of cosmetic surgery on patient psychology, the role of modern technologies such as lasers, fillers, botulinum toxin, and liposuction, and the importance of safety and rehabilitation.*

Keywords: *Aesthetic surgery, cosmetic operation, plastic surgery, beauty, psychological impact, medicine.*

Аннотация: *Эстетическая или косметическая хирургия — это медицинская область, направленная на улучшение внешнего вида человека, сохранение молодости и повышение уверенности в себе. В статье рассматриваются история развития эстетической хирургии, её основные направления и виды, а также хирургические и нехирургические методы. Особое внимание уделено этическим и психологическим аспектам, роли современных технологий (лазер, филлеры, ботулинический токсин, липосакция) и вопросам безопасности и реабилитации пациентов.*

Ключевые слова: *Эстетическая хирургия, косметическая операция, пластическая хирургия, красота, психологическое воздействие, медицина.*

KIRISH

Inson qadimdan go'zallikka intilgan. Go'zallik tushunchasi nafaqat tashqi ko'rinish, balki ichki uyg'unlik, sog'lomlik va o'ziga bo'lgan ishonchni ham ifodalaydi. Hozirgi davrda estetik (kosmetik) jarrohlik tibbiyotning alohida sohasi sifatida rivojlanib, jamiyatda muhim o'rin egalladi. Bu soha tashqi ko'rinishni yaxshilash, ayrim nuqsonlarni bartaraf etish hamda ruhiy holatni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Estetik jarrohlikning tarixi

Estetik jarrohlik qadim Misr va Hindistonda ham mavjud bo'lgan. O'sha davrlarda quloq, burun va lab shaklini tiklash operatsiyalari o'tkazilgan. XIX–XX asrlarda anesteziya, antiseptika va tikuv texnologiyalarining rivojlanishi bu sohaning kengayishiga zamin yaratdi. XX asr oxirlariga kelib, plastik va kosmetik jarrohlik alohida yo'nalish sifatida shakllandi.

Asosiy yo'nalishlar:

I. Yuz estetikasi (Facial Aesthetic Surgery)

Bu yo'nalish eng ko'p talab qilinadigan sohalardan biridir. Inson yuzida paydo bo'ladigan yosh o'zgarishlari, jarohat izlari yoki tug'ma nuqsonlar tashqi ko'rinish va o'ziga bo'lgan ishonchga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy operatsiyalar quyidagilardan iborat:

Rinoplastika – burun shaklini o'zgartirish, nafas olishni yaxshilash.

Blefaroplastika – qovoqlarni tortish, ortiqcha teri va yog' to'planishini olib tashlash.

Feyslifting (yuzni ko'tarish) – yuz terisini tortish, ajinlarni kamaytirish va yoshartirish.

Mentoplastika va zigomoplastika – iyak va yonoq suyaklarini shakllantirish.

Lab va quloq plastikasi – lab shaklini to'g'rilash, quloqning chiqib turishini kamaytirish (otoplastika).

Bu amaliyotlar nafaqat tashqi go'zallikni oshiradi, balki bemorning ruhiy holatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

II. Tana estetikasi (Body Aesthetic Surgery)

Tana proporsiyalarini yaxshilash, ortiqcha yog' to'planishlarini bartaraf etish va teri cho'zilishini kamaytirishga qaratilgan operatsiyalarni o'z ichiga oladi.

Asosiy turlari:

Liposaksiya – tananing turli qismlaridan yog' hujayralarini maxsus uskunalar yordamida so'rib olish.

Abdominoplastika (qorin plastikasi) – tug'ruqdan yoki semirishdan keyingi teri va mushaklarni tortish.

Gluteoplastika – dumba shaklini o'zgartirish yoki kattalashtirish.

Tana konturlash – bir nechta qismlarga kompleks estetik tuzatish kiritish.

Bu operatsiyalar natijasida bemorlarning jismoniy shakli, kiyim mosligi va o'ziga ishonchi yaxshilanadi.

III. Ko'krak jarrohligi (Breast Surgery)

Ko'krak – ayol organizmining estetik va fiziologik jihatdan muhim qismi hisoblanadi. Shu bois bu yo'nalish kosmetik jarrohlikda alohida o'rin egallaydi.

Asosiy turlari:

Mammoplastika – ko'krak hajmini kattalashtirish yoki kichraytirish.

Mastopeksiya – ko'krakni ko'tarish, shaklini tiklash.

Rekonstruktiv ko'krak jarrohligi – saraton yoki jarohatdan so'ng ko'krakni qayta shakllantirish.

Zamonaviy silikon implantlar yoki biomateriallar yordamida tabiiy ko'rinish va xavfsizlik ta'minlanadi.

IV. Terini yoshartirish va kosmetologik muolajalar (Skin Rejuvenation and Non-surgical Aesthetics)

Jarrohlik aralashuvsiz amalga oshiriladigan bu yo'nalish hozirgi kunda eng tez rivojlanayotgan tarmoqlardan biridir.

Asosiy usullar:

Botulin toksin (Botoks) – mimik ajinlarni kamaytirish.

Fillerlar (gialuron kislotasi asosida) – yuz shaklini tiklash va hajm berish.

Lazer terapiyasi – pigmentatsiya, dog' va chandiqlarni yo'qotish.

Kimyoviy piling – teri yuzasini yangilash, ajinlarni kamaytirish.

PRP (plazmolifting) – o'z qon plazmasi yordamida teri regeneratsiyasini faollashtirish.

Ushbu usullar qisqa muddatli rehabilitatsiya bilan tabiiy va tez natija beradi.

V. Rekonstruktiv estetik jarrohlik (Reconstructive Aesthetic Surgery)

Bu yo'nalish kosmetik maqsaddan tashqari, tug'ma yoki orttirilgan nuqsonlarni tiklashga qaratilgan.

Masalan:

Tug'ma lab yoki tanglay yorig'ini tuzatish.

Jarohat, kuyish yoki avariya oqibatidagi chandiqlarni bartaraf etish.

Yuz va tana asimmetriyasini to'g'rilash.

Bunday amaliyotlar tibbiy, estetik va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lib, bemorning hayot sifatini yaxshilaydi.

VI. Erkaklar estetik jarrohligi (Male Aesthetic Surgery)

So'nggi yillarda kosmetik jarrohlikka murojaat qiluvchi erkaklar soni sezilarli oshgan. Ular uchun quyidagi amaliyotlar keng tarqalgan:

Yuz va iyak shaklini to'g'rilash.

Qorin yoki ko'krak yog'larini olib tashlash (ginekomastiya operatsiyasi).

Soch ekish (transplantatsiya).

Bu jarrohlik turlari erkaklarning tashqi ko'rinishini yanada ishonchli va yoshroq ko'rsatadi.

Zamonaviy texnologiyalar :

Hozirgi estetik tibbiyotda lazer uskunalari, 3D modellashtirish, ultratovushli liposaksiya, radiochastota liftingi kabi ilg'or texnologiyalar qo'llanilmoqda. Bu usullar qisqa muddatli reabilitatsiya davrini ta'minlaydi va tabiiy natija beradi.

Etik va psixologik jihatlar

Kosmetik jarrohlik faqat tashqi ko'rinishni emas, balki bemorning ruhiyatini ham o'zgartiradi. Ba'zida operatsiyadan keyingi natija kutilgan darajada bo'lmay, depressiya yoki o'zini past baholash holatlari kuzatiladi. Shu sababli, operatsiyadan oldin psixologik maslahat zarur. Etik jihatdan esa har bir bemorning roziligi, xavflar haqida to'liq ma'lumot berish shart.

Xavfsizlik va reabilitatsiya

Operatsiya oldidan bemorning umumiy sog'lig'i baholanadi. Jarrohlikdan so'ng to'liq tiklanish uchun parhez, jismoniy tinchlik va shifokor nazorati muhim ahamiyatga ega. Har qanday kosmetik jarrohlikda infeksiya, chandiq yoki allergik reaksiya xavfi mavjud.

Xulosa.

Estetik (kosmetik) jarrohlik bugungi kunda tibbiyotning eng tez rivojlanayotgan va inson psixologiyasi bilan chambarchas bog'liq yo'nalishlaridan biridir. Ushbu sohaning asosiy maqsadi — insonning tashqi ko'rinishini yaxshilash, yoshni saqlash va o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishdir. Go'zallik qadimdan jamiyatda muhim estetik va ijtimoiy qadriyat sifatida qaralgan. Shu sababli, zamonaviy tibbiyotda estetik jarrohlik nafaqat tashqi ko'rinishni o'zgartirish, balki inson hayot sifatini yaxshilash, ijtimoiy faolligini oshirish va ruhiy barqarorlikni ta'minlash vositasi sifatida qaralmoqda.

So'nggi o'n yilliklarda estetik jarrohlikning texnik imkoniyatlari keskin kengaydi. Lazer texnologiyalari, 3D modellashtirish, endoskopik usullar, minimal invaziv jarrohlik va biologik mos implantlar yordamida jarayonlar yanada xavfsiz, aniq va tabiiy natijali bo'lib qoldi. Avvallari faqat yirik estetik markazlarda amalga oshirilgan operatsiyalar bugun ko'plab davlatlarda, shu jumladan O'zbekistonda ham muvaffaqiyatli bajarilmoqda. Bu esa sohaning ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Guyuron B., "Plastic Surgery: Indications and Practice", Elsevier, 2021.
- American Society of Plastic Surgeons (ASPS) – Annual Statistical Report, 2023.
- Sarwer D.B., "Psychological Aspects of Cosmetic Surgery", Harvard Health Publishing, 2020.
- O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi ma'lumotnomasi, 2022.
- Yuldasheva G., "Zamonaviy kosmetologiya va jarrohlik amaliyotlari", Tashkent Medical Journal, 2024.